

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У СФЕРІ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL PRINCIPLES OF THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES AND INFORMATION RESOURCES IN THE FIELD OF EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL FUNCTIONS OF THE STATE

Кудрявцев О.О., здобувач кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізький національний університет

Метою статті є визначення адміністративно-правових засад використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у сфері освітньо-наукової та культурної функції держави. Визначено, що використання інформаційно-комунікаційних засобів зв'язку та цифрових технологій є гарантією забезпечення реалізації можливостей дистанційного навчання, неформальної освіти, проведення науково-практичних конференцій, колоквиумів, програм, семінарів. Підкреслено, що в основу розуміння цифрової культури та освіти покладено трансгуманістичну та гуманітарну концепції. Визначено сутність трансгуманістичної концепції цифрової культури та освіти, що полягає в обстоюванні необхідної інформатизації суспільства, домінуванні процесів діджиталізації, де важливими є техніко-технологічні відкриття, використання роботів та штучного інтелекту. Отже, основою для успішності побудови цифрової культури є технологічний імператив, і інформаційні ресурси мають визначити нормативний порядок та мають абсолютну цінність, що ставить перед людиною завдання із постійного розвитку технологій та інформаційних компетентностей, якими вона володіє. В основу розуміння гуманітарної концепції цифрової культури та освіти покладено розуміння специфіки діяльності людини в різних сферах суспільного життя. Наголошено, що є важливим в межах реалізації гуманітарної концепції освіти встановлення меж цифровізації суспільства, де значну роль відіграє збереження людської ідентичності в таких нових умовах. Зроблено висновок, що стратегічним завданням, що стоїть перед публічною службою є створення дієвої загальнонаціональної політики цифровізації освіти та сфери культури, елементами яких є поширення навчальних класів з відповідним обладнанням, адаптація та організація доступу до мультимедійних технологій та функціонування електронних освітянських платформ.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, адміністративно-правові засади, цифровізація, освіта, наука, культура, суспільство, нормативно-правове регулювання.

The purpose of the article is to determine the administrative and legal basis for the use of information technologies and information resources in the field of educational, scientific and cultural functions of the state. It was determined that the use of information and communication means of communication and digital technologies is a guarantee of ensuring the realization of opportunities for distance learning, informal education, conducting scientific and practical conferences, colloquiums, programs, seminars. It is emphasized that the understanding of digital culture and education is based on transhumanist and humanitarian concepts. The essence of the transhumanist concept of digital culture and education has been determined, it consists in arguing for the necessary informatization of society, the dominance of digitization processes, where technical and technological discoveries, the use of robots and artificial intelligence are important. Therefore, the basis for the success of building a digital culture is the technological imperative, and information resources must determine the normative order and have absolute value, which sets a person the task of constantly developing the technologies and information competences that he possesses. The basis of understanding the humanitarian concept of digital culture and education is the understanding of the specifics of human activity in various spheres of social life. It is emphasized that it is important within the framework of the implementation of the humanitarian concept of education to establish the limits of digitalization of society, where the preservation of human identity in such new conditions plays a significant role. It was concluded that the strategic task facing the public service is the creation of an effective national policy of digitization of education and the sphere of culture, the elements of which are the distribution of classrooms with appropriate equipment, adaptation and organization of access to multimedia technologies and the functioning of electronic educational platforms.

Key words: information provision, administrative and legal principles, digitalization, education, science, culture, society, regulatory and legal regulation.

Постановка проблеми. Відповідно до стратегічних програм розвитку суспільства, а саме положень Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р [1], та положень Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації, затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р [2], передбачається провадження програм, спрямованих на підвищення рівня обізнаності дітей та підлітків, цифрових компетентностей батьків та педагогічних працівників щодо небезпек дитини у цифровому середовищі, формування культури нетерпимого ставлення до порушення прав, свобод, безпеки дитини в цифровому середовищі та визначає, що повна загальна середня освіта перебуває на етапі кардинальних змін, а також створення рівних цифрових можливостей доступу до об'єктів культури і мистецтва, забезпечення освітніх та культурних потреб населення.

Питання інформаційного забезпечення органів публічної адміністрації в Україні досліджувались в межах наукових розробок представників науки теорії держави та права (Ю. О. Легеза, О. В. Петришин, О. Ф. Скакун, П. М. Рабі-

нович та ін.), в межах наукових розробок вчених-конституціоналістів (В. Ф. Погорілко, Н. В. Мішина, Ю. М. Тодика та ін.), вченими-адміністративістами (І. В. Арістова, В. М. Бевзенко, М. Ю. Віхляєв, В. В. Доненко, Р. А. Каложний, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, С. В. Курінний, В. А. Ліпкан, С. О. Легеза, Д. В. Лученко, Р. В. Миронюк, та інших).

Метою статті є визначення адміністративно-правових засад використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у сфері освітньо-наукової та культурної функції держави.

Виклад основного матеріалу. Створення системи дієвої та якісної освіти в умовах світової пандемії, що в Україні перейшла до надзвичайно важких умов воєнного стану є неможливим без використання цифрових ресурсів та розвитку інформаційних компетентностей учасників правовідносин – з одного боку, і з іншого публічні інформаційні ресурси є тими дієвими інструментами, які здатні забезпечувати реалізацію функцій із запобігання корупції, доступу громадськості до сфери контролю щодо діяльності закладів освіти, культури та науки.

Використання інформаційно-комунікаційних засобів зв'язку та цифрових технологій є гарантією забезпе-

чення реалізації можливостей дистанційного навчання, неформальної освіти, проведення науково-практичних конференцій, колоквиумів, програм, семінарів. У такий спосіб є можливим застосування інноваційних підходів, які дозволяють до проведення занять залучати практиків та вчених, що знаходяться в різних куточках світу.

Сучасне українське суспільство, як і світова спільнота в цілому, перебувають у формуванні цифрової культури та освіти, що вимагає з'ясування та висвітлення підходів до їх розуміння.

Основні підходи до розуміння цифрової культури та освіти полягають у такому. Пануючими є такі концепції розуміння цифрової культури та освіти, як трансгуманістична та гуманітарна¹.

Сутність трансгуманістичної концепції цифрової культури та освіти полягає в обстоюванні необхідної інформатизації суспільства, домінуванні процесів діджиталізації, де важливими є техніко-технологічні відкриття, використання роботів та штучного інтелекту. Основою для успішності побудови цифрової культури є технологічний імператив, і інформаційні ресурси мають визначати нормативний порядок та мають абсолютну цінність, що ставить перед людиною завдання із постійного розвитку технологій та інформаційних компетентностей, якими вона володіє [3; 4].

В основу розуміння гуманітарної концепції цифрової культури та освіти покладається розуміння специфіки діяльності людини в різних сферах суспільного життя. Важливим в цій концепції є встановлення меж цифровізації суспільства, де значну роль відіграє збереження людської ідентичності в таких нових умовах [5, с. 121].

Сутність цифрової культури виходить із встановлення таких її характеристик. Цифрова культура та освіта є безумовною складовою системи сучасного суспільства, є базою для його розвитку та зростання.

Саме через інформаційні технології є можливим доступ до нової реальності, до так званої «віртуальної» реальності, що має як позитивні, так і негативні характеристики. Негативним є безумовно прояви соціальної ізоляції людини, її відходу від реальності, що подекуди межує із гіпнотичним зануренням у світ інформаційних технологій, що особливо небезпечно для дітей та підлітків, із їх несформованою психікою [6, с. 130–136; 7, с. 79–83; 8, с. 205–228]. Відбувається активне «включення» себе у віртуальність і спостерігається відрив від фізичної реальності, навіть іноді реальне проживання підмінюється віртуальним [6].

Цифровізація суспільства призводить до втрати людиною власної ідентифікації, віртуалізації її життя та її домінуючого перебування у віртуальному просторі. Тоді як для традиційного нецифрового суспільства є характерним його побудова на стійких соціальних ритуалах взаємодії та ідентифікації. В межах гуманітарної концепції обстоюється ідея збереження як реального середовища існування людини, так і її перебування у віртуальному просторі, де жоден із просторів не домінує, а поєднується та взаємодіє [9].

Цифровий простір нав'язує людині певні алгоритми дій, певну поведінку, і певні ідеали. Фактично відбувається протистояння людини і роботу, людини і машини, людського інтелекту та штучного інтелекту [10, р. 143].

Таким чином відбувається трансформація культурних, духовних цінностей, що зараз формуються під впливом інформаційних технологій. І основним завданням держави та публічної служби є створення розумного співвідношення та ступеня цифровізації сфери культури, науки та освіти, де не втрачається цінність людського спілкування. Електронна освіта та культура є доступною, спро-

щує навчання, володіє засобами об'єктивного оцінювання [11, р. 74]. Така освітня модель здатна забезпечити спільне використання освітніх ресурсів, створює можливості для об'єктивізації оцінювання результатів навчання, а також дозволяє здобувати освіту в складних умовах пандемії, війни чи інших надзвичайних обставин. Очевидно в умовах цифровізації суспільного життя відбувається зміна системи культурних та освітніх цінностей.

Але при цьому не можна не зазначити, що дистанційне навчання не завжди характеризується належним рівнем якості. Якість дистанційних курсів не завжди дорівнюється якості аудиторної освіти [12, р. 20].

Отже, відбувається формування людини цифрової культури, що вимагає опанування нових підходів до інформаційного забезпечення діяльності публічної служби з питань належного виконання освітньо-наукової функції держави.

Таким чином, стратегічним завданням, що стоїть перед публічною службою є створення дієвої загальнонаціональної політики цифровізації освіти та сфери культури, елементами яких є поширення навчальних класів з відповідним обладнанням, адаптація та організація доступу до мультимедійних технологій та функціонуванням електронних освітніх платформ.

Спрямування цифровізації освіти стратегічно здійснюється у таких напрямках, як: функціонування електронних освітніх інформаційних ресурсів та навчальних платформ, де має бути доступним для навчання інтерактивний та мультимедійний контент; розширення системи інноваційних комп'ютерних, мультимедійних та комп'ютерно орієнтованих засобів навчання та обладнання для створення цифрового навчального середовища (мультимедійні класи, науково-дослідних STEM-центрів лабораторії, інклюзивні класи, класи змішаного навчання); створення можливості повсякчасного доступу до мережі Інтернету в закладах освіти; розвиток дистанційної форми освіти з використанням когнітивних та мультимедійних технологій [1].

Суб'єктний склад відносин із виконання функцій держави у сфері науки та освіти складається із: органу законодавчої влади – Верховної Ради України (у складі якої необхідно виокремити діяльність Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики, Комітет Верховної Ради України з питань молоді і спорту, Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, Комітет Верховної Ради України з питань свободи слова); органів державної виконавчої влади – Міністерство культури, молоді та спорту України, Міністерство освіти і науки України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України, Державну службу України з етнополітики та свободи совісті, Державне агентство України з питань кіно, Національна комісія зі стандартів державної мови, Державну службу якості освіти України, Державну службу Укетираїни з ополітики та свободи совісті, Національну комісію зі стандартів державної мови, Національне агентство з питань якості вищої освіти, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, інші особи публічного права та приватного права (зокрема, Український інститут національної пам'яті УІНП), що є уповноваженими на інформаційне забезпечення сфери науки, освіти та культури.

Діяльність суб'єктів публічної служби у сфері освіти та науки інформаційно забезпечується через функціонування таких загальнонаціональних реєстрів, як: Єдина державна електронна база з питань освіти [13], особливості ведення якого визначаються Наказом Міністерства освіти і науки України від 08 червня 2018 року № 620, Єдиний реєстр громадських формувань, процедура ведення якого закріплюється у Наказі Міністерства юстиції України від 19.12.2008 № 2226/5 [14] тощо.

Закріплення процедури ведення Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) визначено як

¹ Дечонг В., Дольська О.О. ЦИФРОВА КУЛЬТУРА: ОСОБЛИВОСТІ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. URL.: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/5d1ade76-f890-48b1-a211-2b765384eb08/content>

складова Єдиної державної електронної бази з питань освіти, де зосереджуються первинні дані, що містяться у державній інформаційно-виробничій системі для інформаційного та документарного забезпечення фізичних і юридичних осіб [15].

Висновки. Використання інформаційно-комунікаційних засобів зв'язку та цифрових технологій є гарантією забезпечення реалізації можливостей дистанційного навчання, неформальної освіти, проведення науково-практичних конференцій, колоквиумів, програм, семінарів.

В основу розуміння цифрової культури та освіти покладено трансгуманістичну та гуманітарну концепції. Сутність трансгуманістичної концепції цифрової культури та освіти полягає в обстоюванні необхідної інформатизації суспільства, домінуванні процесів діджиталізації, де важливими є техніко-технологічні відкриття, використання роботів та штучного інтелекту. Отже, основою для успішності побудови цифрової культури є технологічний імператив, і інфор-

маційні ресурси мають визначати нормативний порядок та мають абсолютну цінність, що ставить перед людиною завдання із постійного розвитку технологій та інформаційних компетентностей, якими вона володіє.

В основу розуміння гуманітарної концепції цифрової культури та освіти покладається розуміння специфіки діяльності людини в різних сферах суспільного життя. Є важливим в межах реалізації гуманітарної концепції освіти встановлення меж цифровізації суспільства, де значну роль відіграє збереження людської ідентичності в таких нових умовах.

Таким чином, стратегічним завданням, що стоїть перед публічною службою є створення дієвої загальнонаціональної політики цифровізації освіти та сфери культури, елементами яких є поширення навчальних класів з відповідним обладнанням, адаптація та організація доступу до мультимедійних технологій та функціонуванням електронних освітніх платформ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p#Text>
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p#Text>
3. Дечонг В., Дольська О.О. Цифрова культура: особливості та її основні характеристики. *Актуальні проблеми філософії та соціології* . URL.: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/5d1ade76-f890-48b1-a211-2b765384eb08/content>
4. Gere S. Art, Time, and Technology. Berg Publishers, Oxford and New York, 2006. 240 p
5. Schwab K., Malleret T. COVID-19: The great reset. Forum publishing 2020 // <http://reparti.free.fr/schwab2020.pdf>
6. Символічний обмін і смерть / переклад Леоніда Кононовича. Львів: Кальварія, 2004. 390 с.
7. Безпалова О.І., Лєгеца Ю.О. Використання поліцією засобів масової інформації (медіа) для забезпечення безпеки дітей у цифровому просторі. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1. С. 130-136.
8. Лєгеца Ю.О. Права дитини в інформаційному цифровому просторі. *Law. State. Technology*. 2021. № 3. С. 79-83.
9. Лєгеца Ю.О. Дитина як учасник інформаційних правовідносин. *Retrospection and modern European approaches to jurisprudence: Collective monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2021. 432 p. С. 205-228. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-140-4-8>
10. Wu Z.Y., Zhou G.H., Liu X.D., Du J.F. Media Perspective Analysis of Alienation in Interpersonal Communication in the New Media Era. *Chinese Newspaper Industry*, 2022. № 4. Pp. 22-23.
11. Turkle Sh. Life on the screen: identity in the age of the Internet. New York: Simon & Schuster, 1995. 352 p.
12. Ma R. L. MOOCs: openness, controversy and enlightenment. China Electric Education. *Journal of China National Radio & TV University*, 2014. № 1. Pp. 69-75.
13. Про затвердження Положення про Єдину державну електронну базу з питань освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 08 червня 2018 року № 620. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18#Text>
14. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр громадських формувань : Наказ Міністерства юстиції України від 19.12.2008 № 2226/5 URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1220-08#Text>
15. Про створення Єдиної державної електронної бази з питань освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. № 752. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2011-p#Text>